

ՊԵԼԵՐԸ

Վիճու բժշկներդ պալարը կը ճեղճէք և թոյլ չէք տար որ ինքնիրեն բացուի, յաճախ հարց տուեր են ինձ: Վիճու դեղ մը, օծանելիք մը չէք տար, որ պալարը պայթի, հարցուց ինձ մէկը: Բացատրենք բոլորին մէկ անգամէն:

Ի՞նչ է պալարը, չիպամը, արցէսը, արսէն (abcès): Կարժէ որ ընթերցողը հիմնական գաղափար մը ունենայ: Պալարը բորբոքում մըն է, որ սահմանափակուած է և արտաքուստ միտում ցոյց չի տար տարածուելու: Պալարը հասուն կը կոչուի, երբ բորբոքման սահմանափակումը աւարտեր է և թարախով լեցուեր է: Թարախը անընդհատական ճիգի մէջ է վազելու, յառաջանալու նուազագոյն դիմադրութիւն ցուցնող ճանապարհով: Մորթի ներքև հասած պալարները սովորաբար կը պայթին մորթէն դուրս: Նշմարած էք անշուշտ որ պայթելիք տեղը կարի կը կակղնայ, յետոյ կէտ մը կը շինէ և ապա շարաւը փոքրիկ կամ մեծ ծակէ մը դուրս կը հոսի: Որքան շուտ թարախը պարպուի, այնքան ալ շուտ կը լինի նոր հիւսկէններու ապաքինումը, տեղաւորումը:

Բժիշկը կը նախընտրէ նշտրակով ճեղճել պալարը, որովհետև

1. Պալարը հասուննալէն վերջ, պայթելու համար, յաճախ երկար ժամանակ կը պահանջէ. այդ կը նշանկէ հիւանդի տառապանքը երկարացնել, մինչ բժիշկը կը կտրէ հէնց որ հասունութեան նշանները կը դառնան ակներև և հաստատ:

2. Պալարը ինքնիրեն պայթելու համար պէտք է մեռցնէ մորթի մէկ գլխաւոր մասը, որը յոյժ կ'ուշացնէ վէրքի ապաքինումը. մինչ բժիշկը կը կտրէ երբ դեռ մորթը առողջ է և հետևաբար շուտ աղէկնալու աւելի շատ պատեհութիւն կը ներկայացնէ:

3. Պալարը կարող է պայթիլ շատ փոքր ծակէ մը, որ անբաւարար է թարախի շուտափոյթ և անմիջական պարպումին համար, մինչդեռ նշտրակը բաւարար մեծութեամբ բերան մը կը բանայ:

4. Պայթած պալարի մը խորքը, ի՞նչ է պատահած և ի՞նչեր կարող են պատահիլ ոչ ոք գիտէ: Կը պատահի, որ ոսկորը, ջիղը, դեղձը, խուլը և այլ շրջապատող կամ հարևան հիւսկէնները վնասուած են ու կը սպառնան հիւանդին. երբ բժիշկը կը կտրէ պալարը, կը մաքրէ անոր ծակն ու ծուկը, մէկ անգամով կ'ազատէ բոլոր շրջապատը թարախի, միջբոսկներու վնասակար հարևանութենէն:

5. Եւ վերջապէս պալարը կարող է մորթէն չպայթիլ և երթալ աւելի խորերը: Նշտրակը կ'արգիլէ այդ վտանգաւոր հնարաւորութիւնը:

Զպէտք է մոռնալ այն, որ պայթած պալարները յաճախ դուրսէն կը վարակուին, պայթելէն անմիջապէս յետոյ. բժիշկը ըստ

կարելոյն կ'արդիւիէ այդ՝ ճեղքելու դէպքում:

Թոյլ տալ որ պալարը ինքնիրեն պայթի՝ անխոհեմութիւն է:

ԲԺ. ԵՐԻԱՆԴ ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Սուտան

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

«Բուժանք»-ի նախորդ երկու թիւերուն մէջ մեծ հաճոյքով կարդացի իմ սիրելի բարեկամ Տօքթ. Ա. Մէղպուրեանի Դպրոցական Առողջապահութեան վրայ դրած շահեկան յօդուածները:

Գիտական արդի օրէնքներու առաջադրութեամբ պատրաստուած խիստ կարեւոր հրահանգներ կը պարունակէին անոնք. երանի՜ թէ Ազգային Վարժարանները վարող մեր հոգաբարձու մարմիններու կողմէ ուշադրութեան առնուէին, յօգուտ առողջութեան այն մատաղ սերունդին զոր կը բաղկացնեն ապագայի հայրեր ու մայրեր:

Դպրոցական Առողջապահութիւնը շատ կանուխէն իմ մտածուածիս ազարկայ ըրած եմ: 1886-ին Իսկիւտարի Հայ Վարժարանները շարաթական այցելութիւններով կերթայի և բոլոր աշակերտները ու դասարանները աչքէ անցունելով կը հսկէի անոնց առողջութեանը. և երբ 1897-ին պատիւ ունեցայ Ազգ. Ուսումնական Խորհուրդի Ասենապետն ըլլալու, իմ ընկերներուս հետ համախորհուրդ, պատրաստեցինք կարգ մը հրահանգներ, զորս շրջաբերականի ձևով 1897 Ապրիլ 18-ին ուղղեցինք բոլոր Թաղ. Խորհուրդներու, և կրցանք ամէն վարժարանի համար յատուկ բժիշկ կարգել:

Կը ներկայացնեմ հոս այդ շրջաբերականի օրինակը, իբր լրացուցիչ մաս, Տօքթ. Ա. Մէղպուրեանի ա'յնչափ խնամքով պատրաստած առողջապահական պատուէրներուն.

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Վասն առողջապահիկ կանոնաց կիրառման

Ազգային Կեդր. Վարչութեան Ուսումնական Խորհուրդա իւր Մարտ 22-ի նիստին մէջ տուած որոշման համաձայն կը յանձնարարէ Պատ. Խորհրդոյդ,

1. Յանձնել ձեր վարժարանը խորհրդոյս կողմէն նշանակուած բժիշկին՝ Տօքթ.-ի, որուն պաշտօն է՝ շարաթական այցելութիւններով, վարել վարժարանին ընդհանուր առողջապահութիւնը:

2. Կատարել անյապաղ ի'նչ որ բժիշկը կը պատուիրէ և վարժարանիդ առողջապահական վիճակին կանոնաւորութիւնը կը պահանջէ: